

2010D07554

Dierenwelzijn

Verslag van een schriftelijk overleg

Binnen de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft een aantal fracties vragen en opmerkingen aan de ministers van LNV en VWS met betrekking tot recente ontwikkelingen inzake Q-koorts.

De voorzitter van de commissie,
J. J. Atsma

De griffier voor dit verslag
M. Peen

Inhoudsopgave

Inbreng van de leden van de CDA-fractie
Inbreng van de leden van de SP-fractie
Inbreng van de leden van de VVD-fractie
Inbreng van de leden van de GroenLinks-fractie
Inbreng van de leden van de SGP-fractie
Inbreng van de leden van de PvdD-fractie

Inbreng van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben nog enkele verduidelijkende vragen over het bericht «Grofwild mogelijk ook besmet met Q-koorts» op nu.nl. en naar aanleiding van de voortgaande bestrijding van de Q koorts.

De leden van de CDA-fractie merken allereerst op dat zij niet verrast zijn over het bericht over het voorkomen van Q-koorts bij in het wild levende dieren. De minister heeft in eerdere debatten al aangegeven dat *Coxiella Burnetii* ubiquitair voorkomt en dat vele diersoorten besmet kunnen zijn. De leden van de CDA-fractie hebben tijdens één van deze debatten gevraagd naar een overzicht van besmetting bij andere diersoorten. De leden van de CDA-fractie zien dat overzicht dan ook graag tegemoet. De leden van de CDA-fractie zien graag dat het overzicht uitgebreid wordt met het vóórkomen van Q-koorts in de lidstaten van de EU en tevens daarbij te vermelden welke diersoorten zijn onderzocht. Het bericht vermeldt dat Q-koorts in Zuid en Oost Europa bij 30% van de in het wild levende dieren voorkomt. Kan de minister uiteenzetten op welke wetenschappelijk onderbouwde onderzoeken deze uitspraak gestoeld is?

Tevens zijn de leden van de CDA-fractie benieuwd wat deze landen en de Europese Commissie naar aanleiding van het kennelijk voorkomen van *Coxiella Burnetii* bij wilde dieren in Zuid en Oost Europa voor actie hebben ondernomen.

Wat de leden van de CDA-fractie betreft gaat zorgvuldigheid boven snelheid en gezien het feit dat dit nieuwsbericht voornamelijk ging over de situatie in andere landen en het enige tijd kan vergen om de gegevens te verzamelen, hechten de leden van de CDA-fractie eraan om deze gegevens tezamen met de te verwachten toekomststrategie te mogen ontvangen. Deze is ons vóór 1 maart 2010 toegezegd.

De leden van de CDA-fractie vragen de minister ook naar een overzicht van de resultaten van onderzoek dat tot nu toe is uitgevoerd tijdens de ruimingen. Hoe vaak is *Coxiella Burnetii* aangetroffen in ongeboren lammeren of uterusvocht van gedode drachtige geiten op besmette bedrijven waar dieren gedood zijn? Kunt u uiteenzetten of er significant verschil is aangetoond in het voorkomen van de bacterie in gedode geiten die gevaccineerd waren en die niet gevaccineerd waren? Zijn er andere onderzoeken gedaan en wat zijn de resultaten daarvan? Op welke wijze wordt de motie Ormel en van der Vlies uitgevoerd, die oproept tot het doen van meer onderzoek vóór, tijdens en na het doden van drachtige dieren op een bedrijf met een positief tankmelkmonster?

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat de kennis over de epidemiologie van de Q-koorts bacterie op melkgeiten en melkschapenbedrijven toeneemt naarmate er meer tankmelktestentesten genomen zijn. Kan de minister ook uiteenzetten of de geschiedenis van de uitslagen van de tankmelktest van een bedrijf mee gaat wegen bij de interpretatie van de mogelijke risico's die een bedrijf voor de volksgezondheid kan hebben?

De leden van de CDA-fractie vragen de minister naar lopend onderzoek naar de epidemiologie van Q-koorts bij mensen. Wordt er epidemiologisch onderzoek gedaan naar de epidemiologie van Q-koorts bij mensen? Kunt u uiteenzetten op grond van welke criteria een humaan ziektegeval wordt geregistreerd als Q-koortsbesmetting? Moet er sprake zijn van klinische symptomen of wordt ieder serologisch positief bloedmonster geteld? Is te verklaren waarom een toename van Q-koorts bij mensen niet altijd te verklaren valt uit de aanwezigheid van een melkgeiten- of melkschapebedrijf waar een uitbraak van Q-koorts plaatsvindt? Wordt er epidemiologisch onderzoek gedaan naar een mogelijke verspreiding van mens naar mens en naar de rol van andere mogelijke verspreiders van de bacterie? Wordt onderzoek gedaan naar het effect van verschillende therapieën die worden toegepast zodra de diagnose Q-koorts is gesteld?

Inbreng van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben geconstateerd dat er een ernstig probleem is in Nederland met de uitbraak van Q-koorts. 3500 Mensen zijn ziek geworden en 11 doden zijn gevallen. De leden van de SP-fractie zijn van mening dat met het tijdig nemen van maatregelen deze massale uitbraak voorkomen had kunnen worden. De leden van de SP-fractie hebben al eerder aangedrongen op maatregelen.

De leden van de SP-fractie constateren dat nu telkens weer nieuwe incidenten boven komen waarbij de ministers achter de feiten aan dreigen te lopen. Vleeschapen bleken besmet met Q-koorts. Helaas hebben de leden van de SP-fractie moeten constateren dat – evenals in het hele Q-koorts debacle – ook hier pas werd ingegrepen na verontwaardiging in de media. De leden van de SP-fractie constateren dat beleid betreffende lammetjes aaidagen, zorgboerderijen en kinderboerderijen eveneens pas na berichten in de media en discussie in de kamer werd aangekondigd. De leden van de SP-fractie hebben recentelijk uit de media berichten vernomen dat wild wel eens besmet zou kunnen zijn. Het lijkt de leden van de SP-fractie alsof de ministers van brandje naar brandje lopen. Wat naar de mening van de leden van de SP-fractie nodig is, is een consistent beleid, waarbij de belangen van de volksgezondheid voorop staan.

De leden van de SP-fractie willen de regering verzoeken een consistent, proactief en integraal beleid op te zetten voor alle betreffende dieren en alle mogelijke besmettingshaarden. De leden van de SP-fractie willen dat daarbij een overzichtelijk en reëel beeld gegeven wordt van de risico's en de manier van risicoprofilering. De leden van de SP-fractie verzoeken tevens te komen met voorstellen tot maatregelen ter voorkoming van verdere verspreiding. Hiermee willen van de leden van de SP-fractie dat we in een situatie terecht komen waarbij het volgende beleidsvoorstel niet een reactie is op krantenberichten, maar een resultaat van vooruitdenkend beleid. De leden van de SP-fractie constateren dat bekend is dat veel soorten dieren besmet kunnen zijn. De leden van de SP-fractie vragen de ministers wanneer zij een overzicht van mogelijke besmettingen bij andere diersoorten krijgen?

De leden van de SP-fractie constateren dat geitenhouders leven in onzekerheid en onder dreiging van faillissement. De leden van de SP-fractie vinden het dan ook niet bevreedend dat belangenbehartiger LTO alles zo snel mogelijk weer als vanouds wil hebben. De leden van de SP-fractie vinden dit vanuit het oogpunt van volksgezondheid echter zeer onverstandig. Hiermee dreigt de huidige Q-koorts uitbraak onbeheersbaar te worden en zal de voedingsbodem voor nieuwe uitbraken blijven bestaan. De leden van de SP-fractie dringen er dan ook op aan dat alle maatregelen onverminderd van kracht blijven en dat er niet herbevolkt

wordt en zeker het fokverbod niet wordt opgeheven. Vanuit het standpunt van de veehouder vinden de leden van de SP-fractie het begrijpelijk dat bepaalde boerenbedrijven gaan herbevolken met kalveren. Vanuit het oogpunt van volksgezondheid plaatsen de leden van de SP-fractie hierbij vraagtekens. De leden van de SP-fractie vragen zich af wat het beleid van de minister is of beter gezegd, wanneer we dit beleid kunnen verwachten. De leden van de SP-fractie vragen zich af hoe de minister het risico op herbesmetting inschat? De leden van de SP-fractie vragen zich af welke gegevens bekend zijn over de effectiviteit van ontsmetting? De leden van de SP-fractie vragen zich af wat voor een toekomstperspectief de minister de boeren wil bieden en welk handelingsperspectief zij biedt aan geitenhouders in de periode tot er wel een beleid ontwikkeld is? Wat in de visie van de leden van de SP-fractie andermaal nodig is, is een proactief beleid en een integrale visie. Deze moet antwoord geven op de vraag hoe het verder moet met de geitenhouderij en met de intensieve veehouderij in Nederland. De leden van de SP-fractie verzoeken de ministers te komen met een integrale visie op de toekomst van de geitenhouderij in samenhang met een visie op de toekomst van de (intensieve) veehouderij waarbij aangegeven wordt hoe deze visie de gerelateerde gezondheidsproblemen pareert, en deze visie te betrekken bij de toekomstscenario's voor de intensieve geitenhouderij die de regering thans ontwikkelt.

Inbreng van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van diverse berichten over Q-koorts. Na aanleiding hiervan hebben de leden nog wel enkele vragen.

Bekend is geworden dat er in Nederland dit jaar al 110 mensen officieel besmet zijn met Q-koorts. Dat blijkt uit cijfers van het RIVM. De leden van de VVD-fractie willen graag van de minister horen in welke gebieden deze patiënten zich bevinden? Graag een specifieke toelichting. En om welke aantallen patiënten ging het in de maand januari in voorgaande jaren?

Verder zou de VVD-fractie een indicatie van de minister willen krijgen van de stand van zaken van de ruiming. Kan de minister uiteenzetten wanneer de ruiming is afgerond? En hoe kan dit in relatie gezien worden met vaccinatie? Graag een uitleg.

Inbreng van de leden van de GroenLinks-fractie

De leden van de fractie van GroenLinks maken zich ernstige zorgen over de berichten dat na geiten en schapen nu ook grofwild besmet lijkt met Q-koorts. De leden van de GroenLinks-fractie vragen zich af of de minister zicht heeft op de mate en ernst van verspreiding van de Q-koorts onder mens en dier op de zeer korte termijn.

Welke diersoorten zijn bevattelijk voor Q-koorts?

In een brief aan een bezorgde burger schrijft u dat ook vogels en ratten een rol kunnen spelen bij de verspreiding van de Q-koorts bacterie. U adviseert besmette bedrijven ongedierte te bestrijden en vogels te weren uit de stal. Het RIVM acht het aannemelijk dat grofwild in Nederland besmet is met de Q-koorts. Hoe groot is het risico dat vogels en ratten besmet raken met de Q-koorts via grofwild?

Hoe groot acht u het risico dat koeien besmet raken met de Q-koorts?

Waarom heeft Nederland geen Q-koortsprotocol daar waar bijvoorbeeld Frankrijk dit wel heeft sinds 1985?

Inbreng van de leden van de SGP

In zowel de eerste ruimingsronde als de controleronde worden op besmette bedrijven zowel drachtige als schijndrachtige dieren geruimd. De leden van de SGP-fractie zijn benieuwd naar de achterliggende risicoanalyse. Zij zouden zich voor kunnen stellen dat het in een vroeg stadium van de dracht nog moeilijk is om via echoscopie drachtige en schijndrachtige dieren te onderscheiden. Speelt dit mee? In een later stadium is het genoemde onderscheid wel mogelijk. Toch wordt ook in dit stadium geruimd (controleronde). De veronderstelling is dat ook schijndrachtige dieren de Q-koortsbacterie meedragen, vermenigvuldigen en verspreiden. Daar willen de leden vraagetekens bij zetten. In de eerste plaats vragen zij zich af hoe zij dit moeten rijmen met de definitie van schijndracht. Zie bijvoorbeeld de definitie die in het proefschrift van de heer Hesselink over schijndracht bij geiten (Universiteit Utrecht, 1994) gehanteerd wordt: «schijndracht, ook wel hydrometra genoemd, is een aandoening waarbij zich steriele vloeistof ophoopt in de uterus terwijl zich op een van de ovaria een persisterend corpus luteum bevindt.» Een steriele vloeistof verhoudt zich niet met de aanwezigheid van bacteriën. In de tweede plaats geeft een vergelijking tussen de ontwikkelingen bij schijndracht en normale dracht voldoende reden om de aanwezigheid van een risicovolle hoeveelheid Q-koortsbacterie bij schijndrachtige dieren te betwijfelen. In persoonlijk contact heeft de heer Vellema van de Gezondheidsdienst voor Dieren aangegeven dat in de baarmoeder van schijndrachtige dieren geen vruchtvliezen tot ontwikkeling komen. Vruchtvliezen zijn bij drachtige dieren juist de plaats waar vermeerdering van *Coxiella burnetii* plaatsvindt. De leden van de SGP-fractie zijn daarom benieuwd naar de risicoanalyse die ten grondslag ligt aan het besluit om ook schijndrachtige dieren te ruimen.

De leden hebben begrepen dat er onderzoek gedaan wordt naar het voorkomen van de Q-koortsbacterie bij schijndrachtige geiten en schapen. Waarom laten de resultaten zo lang op zich wachten? Waarom is hier zoveel tijd voor nodig? Wanneer kunnen de leden de resultaten tegemoet zien?

Bij een melkgeitenbedrijf in Belfeld zijn tegelijkertijd meerdere tankmelkmonsters genomen en voor onderzoek naar verschillende instanties gestuurd. Eén monster werd positief getest. Meerdere monsters werden negatief getest. Door het College van Beroep voor het Bedrijfsleven is daarom tijdelijk een spaak in het wiel van de voorgenomen ruiming gestoken. Op grond van nieuwe monsters is dit weer opgeheven, hoewel deze monsters ook niet eenduidig positief getest werden. De leden van de SGP-fractie vragen zich af hoe de ministers de betrouwbaarheid van het tankmelkonderzoek in het licht van deze casus waarderen. Mogen de leden uit de voorliggende casus opmaken dat op het betreffende bedrijf zeer waarschijnlijk maar enkele geiten besmet zijn met de Q-koortsbacterie? Welke consequenties trekken de ministers uit de voorliggende casus voor toekomstig tankmelkonderzoek en het op deze onderzoeken gebaseerde beleid? Zijn de ministers bereid onderzoek te doen naar de verschillen tussen de door de verschillende onderzoeksinstanties gebruikte protocollen en de wijze waarop de VWA de monsters neemt?

Op welke wijze geven de ministers op korte termijn uitvoering aan de motie Ormel/Van der Vlies (28 286, nr. 367)

Inbreng van de leden van de PvdD-fractie

De leden van de fractie van de PvdD willen graag meer inzicht over de vaststelling van Q-koorts bij in het wild levende dieren, heeft u meer informatie beschikbaar hierover? Het is van groot belang te weten wat de herkomst van besmettingen van in het wild levende dieren is en wat de kansen op besmetting zijn voor recreanten en faunabeheerders, wat is hier al over bekend? In hoeverre en waarom wordt de hulp van hobby-jagers ingeroepen bij het vaststellen van de mate van besmetting van in het wild levende dieren, waarom wordt in dat geval het inventariseren in alle stadia niet overgelaten aan professionals? Hoe is de aansprakelijkheid geregeld wanneer faunabeheerders of wetenschappers op verzoek van de overheid dieren doden, verzamelen of onderzoeken en in dat proces besmet raken? Bent u bereid een algeheel jachtverbod af te kondigen zolang de mate van besmetting van in het wild levende dieren niet duidelijk is? Zo nee, bent u bereid om tot nader order een verbod af te kondigen op het afvoeren van kadavers van in het wild levende dieren, om daarmee het gevaar van besmetting van Q-koorts in te dammen? Het RIVM stelt⁽¹⁾ dat een gedeelte van het afschot bestaat uit drachtige dieren, is dat waar? Deelt u de mening dat het schieten van drachtige dieren onethisch is en in deze omstandigheden (van verdenking van Q-koortsbesmetting) nog minder te rechtvaardigen is? Hebben zich al vroeggeboortes voorgedaan bij grof wild?

Kunt u inzicht geven over uw stelling in de brief van 26 januari 2010 dat het verschil in fysiologie tussen melkgeiten en -schapen en vleesschapen ervoor zorgt dat vleesschapen minder als een risico worden gezien, is het waar dat u hier de indruk wekt dat melkgeiten op zodanige wijze worden gefokt dat zij weliswaar hogere melkproductie leveren, maar dat daarmee ook het aantal abortussen toeneemt? Kunt u uiteenzetten of er een oorzakelijk verband tussen deze twee grootheden is? Op welke manier wordt dit verder onderzocht, en wordt in dit onderzoek ook meegenomen of dit verschil in fysiologie ook medeoorzaak is van het ontstaan van deze ongekende uitbraak van Q-koorts?

Dhr. Hendrik-Jan Roest van het Centraal Veterinair Instituut (CVI) geeft aan⁽²⁾ dat we hier in Nederland te maken hebben met een agressieve vorm van Q-koorts. Kunt u uitzetten of hier nader onderzoek naar wordt gedaan? Kunt u aangeven binnen welke termijn de onderzoekers de mate van agressiviteit van Q-koorts kunnen duiden, alsmede de oorzaak hiervan? De leden van de fractie van de PvdD willen ook graag weten of, nu de MRSA bacterie op individuele bronnen kan worden herleid⁽³⁾, diezelfde mate van herleidbaarheid ook bestaat of ontwikkeld kan worden voor de Q-koorts bacterie, opdat meer helderheid komt in de correlatie tussen besmetting en bron?

De leden van PvdD-fractie dringen erop aan dat, nu blijkt dat bedrijven te maken krijgen met tegenstrijdige uitslagen van tankmelk tests, de geiten individueel getest worden. Waarom gebeurt dit niet? Heeft dit een wetenschappelijke reden of een economische reden? Hoever is het onderzoek naar een geschikte methode om dieren individueel te testen, gevorderd? Welke combinatie van testmethoden zou het meeste zekerheid kunnen bieden in het vaststellen van een besmetting van individuele dieren? Kunt u meer inzicht verschaffen in de wijze waarop de tankmelk-monsters van het bedrijf in Belfeld zijn afgenomen en zijn getest? Hoe hebben tegenstrijdige uitslagen kunnen ontstaan? Is het waar dat van het laatste monster $\frac{2}{3}$ negatief uit de test kwam, en $\frac{1}{3}$ positief, en dat op grond hiervan het bedrijf toch besmet is verklaard? Is het waar dat u eerder heeft aangegeven dat bij een positieve test altijd een tweede monster wordt afgenomen en dat pas op basis van een tweede positief monster een bedrijf ook daadwerkelijk besmet verklaard kan worden? Is dit protocol ook gevolgd bij het bedrijf in Belfeld?

¹ http://www.hetedelhert.nl/cms/index.php?option=com_content&view=article&id=2351:q-koorts-een-risico-voor-de-jager-&catid=84:uit-de-media&Itemid=282.

² <http://www.radio1.nl/contents/11195-nederlandse-q-koorts-bacterie-is-agressiever>

³ <http://www.sciencedaily.com/releases/2010/01/100121141054.htm>

Kunt u meer inzicht geven in de procedure van het nemen van de tweewekelijkse tankmelkmonsters? Welke richtlijnen bestaan hiervoor? Is het waar dat bij de tweewekelijkse test, de chauffeur vaak de melkmonsters afneemt? Zo ja, waarom wordt dit niet gedaan door een specialist? Is het waar dat bij het nemen van een tankmelkmonster vaak geen handschoenen worden gedragen, en welke risico's op valse positieve uitslagen zou deze praktijk met zich mee kunnen brengen? Is het waar dat bij het nemen van een tankmelkmonster de opening van de melktank vaak niet ontsmet wordt, en welke risico's op valse positieve uitslagen zou deze praktijk met zich mee kunnen brengen?

Is het waar dat onderzoekers tijdens het ruimen vruchtwater hebben afgenomen bij drachtige geiten? Zo ja, is hiervan al bekend of/hoeveel van de onderzochte dieren inderdaad besmet waren met Q-koorts?

Is het waar dat op een aantal bedrijven al miskramen zijn voorgekomen? Op hoeveel bedrijven was dit het geval? Is dit alleen het geval geweest op bedrijven waarvan de drachtige dieren gedood zijn, of ook bij andere bedrijven? Wordt bij deze bedrijven ook onderzocht of er sprake was van uitscheiding van de bacterie? Zo ja, hoe wordt dit onderzocht, en welke uitslagen zijn hiervan bij u bekend? Zo nee, waarom niet?

Is het waar dat op een bedrijf in Rekken, waar de geiten tweemaal gevaccineerd zijn, toch de besmetting is aangetroffen in een tankmelktest, en dat dit bedrijf ook geruimd zal worden? Hoeveel monsters zijn er van dit bedrijf afgenomen, en hoeveel van die monsters waren positief? Kunt u al uiteenzetten wat het effect van vaccinatie is op het uitscheiden van bacteriën door gevaccineerde geiten, bij zowel abortussen als bevalingen? Zo nee, is een beslissing nemen om te ruimen zonder deze informatie wel verantwoord? Kunt u al uiteenzetten of de vaccinatie inderdaad miskramen voorkomt? Wordt er, nu het lammerseizoen is begonnen, naast de tankmelktests, breder onderzoek uitgevoerd naar de uitscheiding van de bacterie bij geiten die gevaccineerd zijn? Op welke wijze wordt dit onderzoek uitgevoerd, en hoeveel bedrijven worden in dit onderzoek meegenomen?

Worden burgers in Duitsland en België die binnen de 5 km zone van een besmet bedrijf wonen, ook voorgelicht op de wijze waarop u Nederlandse omwonenden voorlicht? Zo nee, waarom niet en bent u bereid snel aanvullende maatregelen te nemen om alsnog ook Duitse en Belgische burgers voor te lichten over de feiten en de risico's rond Q-koorts? Zo nee, waarom niet?

Op hoeveel Belgische bedrijven is inmiddels Q-koorts uitgebroken? Is, of wordt er momenteel, onderzocht of de uitbraken daar verband houden met de uitbraken in Nederland?

Acht u het net als de provincie Noord-Brabant verstandig als melkgeitenhouderijen niet meer zo dicht bij woonkernen gelegen zouden zijn? Zo ja, welke consequenties verbindt u hieraan, en wordt een herplaatsing/het sluiten van stallen die dicht bij woonkernen gelegen zijn meegenomen in de toekomstscenario's die u momenteel aan het uitwerken bent? Bent u met het CVI van mening dat een afstand van 500 meter hierin niet genoeg veiligheid biedt aan omwonenden, en welke afstand zou u hierin verstandiger achten?

Kunt u een overzicht verschaffen van de onderzoeken die momenteel worden uitgevoerd en die nog uitgevoerd moeten worden in het kader van Q-koorts? Wat voor onderzoek wordt er gedaan naar de humane kant van de Q-koorts besmettingen? Wanneer verwacht u de resultaten van deze onderzoeken?

Bent u bereid Nederlandse recreanten tenminste dezelfde waarschuwingen te verschaffen met betrekking tot de risico's van Q-koorts als Braziliaanse en Amerikaanse reizigers naar Nederland krijgen van hun lokale gezondheidsautoriteiten? Zo ja, op welke wijze, zo nee, waarom niet?

Kunt u uiteenzetten of en op welke wijze u de recreatiesector schadeloos wilt stellen voor de schade die Q-koorts heeft toegebracht buiten hun schuld of invloedssfeer?

Kunt u aangeven of mensen met hartkleproblemen die op eigen kosten naar Australië gereisd zijn om zich te laten vaccineren tegen Q-koorts, schadeloos gesteld zullen worden voor de gemaakte kosten, gelet op het feit dat hun hartspecialist het een onaanvaardbaar risico vond om zonder vaccinatie in Q-koortsgebied te blijven wonen en vaccinatie in Nederland niet voorhanden was?

Bent u met ons van mening dat het onaanvaardbaar is wanneer mensen zich op grote schaal zouden moeten gaan vaccineren tegen mogelijke besmetting door bedrijven in hun omgeving? Zo nee, waarom niet? Zo ja, op welke wijze wilt u besmettingskansen van burgers nabij agrarische bedrijven tot een minimum terugbrengen?